

تحلیل محتوای پرسش‌های فعال و غیر فعال کتاب درسی جامعه‌شناسی پایه دهم با روش ویلیام رومی

رویا عبدالله پور

دکتری فلسفه تعلیم و تربیت، دبیر شهرستان رامسر و مدرس دانشگاه فرهنگیان رشت، استان مازندران

Roya.abdolahpour@gmail.com

چکیده

پژوهش حاضر به بررسی تحلیل محتوای پرسش‌های فعال و غیر فعال کتاب درسی جامعه‌شناسی پایه دهم براساس روش ویلیام رومی با روش تحلیل محتوای توصیفی و مفهومی می‌پردازد. یافته‌های پژوهش بیانگر این است که در مجموع پرسش‌های کتاب ۳۰ درصد از محتوای به پرسش‌های فعال اختصاص داده شده است. پرسش‌های فعال این دروس فضای کاوشگری کنجکاوانه را فراهم می‌کند. بستر توانایی درک اندیشه‌های مختلف و بسط اندیشه‌های جدید و یادگیری راهبرد‌های فرا شناخت را ایجاد می‌کند و مهارت، تفکر، تحلیل گری، دقت، پویایی، پرسش گری، انگیزه، مشارکت فعال، مهارت پژوهندگی و حل مساله... را در فراگیران تقویت می‌کند. در ۷۰ درصد محتوای کتاب به پرسش‌های غیر فعال اختصاص داده شده است این محتوا فقط به ارائه اطلاعات علمی می‌پردازد و فراگیران را به حفظ کردن مطالب علمی وادار می‌کند. و سطح شناختی فراگیران از سطح دانش فراتر نمی‌رود. بیشتر مفهوم سازی می‌شود. کنجکاوی دانش آموزان برای یادگیری عمیق تر تحریک نمی‌شود. به تجارب یادگیری دانش آموزان چیزی اضافه نمی‌کند.

کلید واژه‌ها: تحلیل محتوا، پرسش‌های فعال، پرسش‌های غیر فعال، ویلیام رومی، کتاب درسی جامعه‌شناسی پایه دهم

۱. مقدمه

پرسش اهمیت زیادی در محتوای کتب درسی دارد برای غنی سازی محتوای باید از پرسش‌های فعال بیشتر استفاده شود. پرسشگری نقش مهمی در یادگیری و پیشرفت افراد دارد؛ هر چه سوال‌ها بیشتر و بهتر باشند، یادگیری عمیق‌تر می‌شود. در قرآن نیز برای درک بهتر مفاهیم قرآنی، از روش پرسشگری استفاده شده است. هنر پرسش گری بر پایه تفکر نقادانه است. هدف تفکر نقادانه ایجاد نظم، ارزیابی و بازسازی اندیشه است. پرسش گری هدفمند و عمیق برای رسیدن به پاسخ است. و یافتن پاسخ‌های منطقی برای سوالاتی که مطرح می‌کند.

سوال باید لحن و مقدمه مناسب، رسیدن از مجهول به معلوم، افزایش دانش شناختی، آگاهی و مهارت، تمایل پاسخ دهنده به سوال، دریافت پاسخ مناسب، ترغیب فرد به سخن گفتن، برانگیختن کنجکاوی، شکوفایی ذهن و خلاقیت، روشن و شفاف، پربار و معنی دار، کمک به مشارکت فعال، تعامل مطلوب با دیگران در بحث، افزایش اعتماد به نفس، تقویت تفکر فلسفی و تفکر خلاق، تقویت یادگیری شود، (پروینیان و همکاران، ۱۳۹۵: ۲۱۷)

محتوای کتاب درسی باید تفکر انتقادی و حس کنجکاوی دانش آموزان را تقویت کند، پرسش‌های کتاب باید دانش آموزان را به اندیشیدن و کشف پاسخ وادار کند نه این که پاسخ آن در صفحه ای از کتاب پیدا کند؛ پرسش‌ها باید با توضیح و تبیین پاسخ داده